

WOJEWODA OPOLSKI

Opole, 16 listopada 2023 r.

ZPS.I.431.67.2023.JA

**Pan
Andrzej Pulit
Wójt Gminy Skarbimierz
ul. Parkowa 12**

49-319 Skarbimierz

W y s t ą p i e n i e p o k o n t r o l n e

I. Nazwa i adres jednostki kontrolowanej

Gmina Skarbimierz
ul. Parkowa 12/21
49-318 Skarbimierz

Miejsce przeprowadzania czynności kontrolnych:

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Skarbimierzu
ul. Parkowa 12/21, 49-318 Skarbimierz

II. Imię, nazwisko i stanowisko służbowe inspektorów

- **Joanna Antosz** – inspektor wojewódzki Oddziału Nadzoru i Kontroli Pomocy Społecznej w Wydziale Zdrowia i Polityki Społecznej Opolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Opolu – kierująca zespołem inspektorów,
- **Daria Grabowska** – inspektor wojewódzki Oddziału Nadzoru i Kontroli Pomocy Społecznej w Wydziale Zdrowia i Polityki Społecznej Opolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Opolu.

III. Termin kontroli

5, 6 i 9 października 2023 r.

IV. Zakres kontroli

Realizacja zadań gminy wynikających z ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej¹ oraz zgodność zatrudnienia pracowników z wymaganymi kwalifikacjami.

V. Ocena skontrolowanej działalności, ze wskazaniem ustaleń, na których została oparta

W wyniku kontroli **pozytywnie z nieprawidłowościami** ocenia się działalność Gminy Skarbimierz w kontrolowanym zakresie.

Powyższa ocena wynika z ustaleń kontroli oraz stwierdzonych nieprawidłowościach wyszczególnionych w części VII wystąpienia pokontrolnego.

VI. Ustalenia kontroli

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Skarbimierzu (zwany dalej Ośrodkiem) funkcjonuje na podstawie Statutu przyjętego Uchwałą nr VI/56/2019 Rady Gminy Skarbimierz z dnia 29 kwietnia 2019 r. w sprawie nadania statutu Gminnemu Ośrodkowi Pomocy Społecznej w Skarbimierzu, z treści którego wynika, że Ośrodek działa na podstawie m.in. ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (zał. 1).

Ustalono, że Ośrodek wykonuje zadania własne gminy oraz zadania zlecone z zakresu administracji rządowej w zakresie określonym w § 6 Statutu, mimo to w treści Statutu, nie uwzględniono wykonywania przez jednostkę zadań własnych gminy i zadań zleconych gminie wynikających z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, co stanowi naruszenie art. 11 ust. 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2023 r. poz. 1270 ze zm.).

Ośrodek jest jednostką organizacyjną gminy działającą w formie jednostki budżetowej. Zgodnie z art. 11 ust. 2 ustawy o finansach publicznych jednostka budżetowa działa na podstawie nadanego jej statutu. Statut jednostki budżetowej nadany na podstawie przepisów ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2023 r. poz. 40 ze zm.) oraz ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych jest podstawą działania gminnej jednostki budżetowej i winien zawierać wszystkie elementy wymienione w tym przepisie. Ustawodawca wskazał bowiem niezbędne minimum, które bezwzględnie musi się znaleźć w statucie jednostki budżetowej, o czym świadczy użyte w tym przepisie

¹ (Dz.U. z 2023 r. poz. 1426 ze zm.); nazywana w dalszej części wystąpienia pokontrolnego: „ustawą”.

sformułowanie „w szczególności”. Oznacza to, że możliwe jest określenie w statucie innych, niewymienionych w tym przepisie zagadnień, jednak należy pamiętać, aby zawsze statut swym zakresem przedmiotowym w całości odpowiadał treści art. 11 ust. 2 ustawy o finansach publicznych. Regulacje zawarte w statucie powinny być jasne, czytelne i przejrzyste, nie powinny budzić jakichkolwiek wątpliwości.

Precyzyjne określenie w statucie przedmiotu działalności jednostek budżetowych, ma szczególne znaczenie z punktu widzenia zapewnienia prawidłowej gospodarki finansowej, której podstawą jest plan dochodów i wydatków. Usytuowanie jednostki budżetowej w obszarze sektora finansów publicznych oznacza, że jednostka może realizować wyłącznie zadania, do realizacji których została powołana i które zostały określone w statucie jednostki. Wydatkowanie środków publicznych na zadania nie leżące w przedmiocie jej działalności naruszałoby zasadę wydatkowania tych środków. Dopuszczenie zatem możliwości powierzenia takiej jednostce do realizacji innych zadań, nie wymienionych w statucie i w innym trybie niż zmiana statutu tej jednostki, musi zostać uznane za działanie naruszające obowiązujący porządek prawny.

Ośrodkiem kieruje i reprezentuje go na zewnątrz Kierownik Ośrodka, który działa jednoosobowo na podstawie pełnomocnictw i upoważnień Wójta Gminy Skarbimierz. W celu realizacji zadań statutowych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej Kierownik jest uprawniony do wykonywania zarządzeń, regulaminów i instrukcji.

Na podstawie art. 178 ustawy Wójt Gminy Skarbimierz upoważnił z dniem 5 stycznia 2012 r. Kierownika Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Skarbimierzu do prowadzenia postępowań w sprawach z zakresu wspierania rodziny oraz wydawania w tych sprawach decyzji.

Szczegółowe zasady pracy oraz strukturę Ośrodka określa Regulamin Organizacyjny Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Skarbimierzu z dnia 1 lipca 2004 r., zmieniony aneksem z dnia 28 grudnia 2016 r. oraz aneksem z dnia 1 lutego 2018 r. (zał. 2).

Na podstawie Zarządzenia nr ZW/0050/5A/RSO-3-A/2012 Wójta Gminy Skarbimierz wyznaczono - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Skarbimierzu do realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny.

1. Składanie radzie gminy rocznych sprawozdań z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny oraz opracowanie i realizacja 3-letnich programów wspierania rodziny

Dokumentacja poddana kontroli wskazuje, że w dniu 30 marca 2023 r. złożono w Radzie Gminy Skarbimierz roczne sprawozdanie z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny za rok 2022 r., z uwzględnieniem potrzeb związanych z realizacją zadań, co jest zgodnie z art. 179 ust. 1 ustawy.

Podczas kontroli ustalono, że **w Gminie nie był uchwalony 3-letni gminny program wspierania rodziny obejmujący okres kontroli w 2022 r., a tym samym nie zostały skonkretyzowane sposoby działania gminy w celu należytego wypełnienia jej obowiązków wynikających z ustawy, co jest niezgodne z art. 176 pkt 1 ustawy.**

Uchwałą Rady Gminy Skarbimierz nr XXXIX/298/2023 z dnia 20 marca 2023 r. przyjęto Gminny Program Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2023-2025.

Adresatami Programu na lata 2023-2025 są rodziny z dziećmi zamieszkałe na terenie Gminy Skarbimierz, w szczególności rodziny przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Program uwzględnia diagnozę demograficzną i społeczną Gminy Skarbimierz. Celem głównym Programu jest rozwój kompleksowego wsparcia na rzecz rodzin zagrożonych, mających trudności w szczególności w realizowaniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

Cele szczegółowe programu zakładają wsparcie rodzin w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, monitorowanie oraz diagnozowanie rodzin na terenie Gminy Skarbimierz, zabezpieczenie podstawowych potrzeb socjalno-bytowych rodzin, prowadzenie działalności informacyjno-edukacyjnej, podnoszenie kompetencji pracowników służb, instytucji oraz organizacji zajmujących się problematyką wspierania rodziny i rozwoju pieczy zastępczej oraz współpraca pomiędzy lokalnymi instytucjami i podmiotami działającymi na rzecz wspierania rodzin i dzieci. Na podstawie określonych celów określono zadania do realizacji. Program uwzględnia również informacje o jego finansowaniu, monitoringu, oczekiwanych efektach oraz ewaluację.

2. Zgodność zatrudnienia asystentów rodziny z kwalifikacjami określonymi w art. 12 i 13 ustawy oraz tworzenie możliwości podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny

W kontrolowanym okresie w Ośrodku zatrudniony był 1 asystent rodziny, w wymiarze pełnego etatu.

Asystent legitymował się wykształceniem magisterskim na kierunku pedagogika. W aktach osobowych asystenta znajdowały się, zgodnie z art. 12 ust. 1 pkt 2, 3, 4 i 5 ustawy: oświadczenia potwierdzające, że nie jest i nie był pozbawiony władzy rodzicielskiej, ani nie była mu ona zawieszona ani ograniczona, nie dotyczy go obowiązek alimentacyjny, nie był skazany prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe, a także zaświadczenia wskazujące na niefigurowanie w Krajowym Rejestrze Karnym oraz Rejestrze Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym.

Asystenta rodziny zatrudnił kierownik jednostki organizacyjnej gminy, która organizuje pracę z rodziną, tj. Kierownik Ośrodka, co jest zgodne z art. 17 ust. 1 ustawy. Asystent rodziny był zatrudniony w systemie zadaniowego czasu pracy, zgodnie z art. 17 ust. 2 ustawy.

Stosownie do art. 17 ust. 3 i 4 ustawy praca asystenta nie była łączona z wykonywaniem obowiązków pracownika socjalnego na terenie Gminy, w której praca ta jest prowadzona, a także asystent rodziny nie prowadził postępowań z zakresu świadczeń realizowanych przez Gminę.

W okresie objętym kontrolą asystent rodziny ukończył kursy i szkolenia, m.in.:

- „Metody pracy z osobami niepełnosprawnymi intelektualnie i z zaburzeniami psychicznymi”;
- „Zadania asystenta rodziny w obliczu zmian zapisów k.p.a.”,
- „Skuteczne metody, podejście terapeutyczne zilustrowane konkretnymi narzędziami i technikami”,
- „Szkolenie podnoszące poziom bezpieczeństwa osobistego podczas wykonywania czynności zawodowych”.

W okresie podlegającym kontroli asystent rodziny korzystał również z superwizji.

Stosownie do art. 16 ust. 2 ustawy asystent rodziny ma możliwość korzystania z poradnictwa, które ma na celu zachowanie i wzmocnienie ich kompetencji oraz przeciwdziałanie zjawisku wypalenia zawodowego. Asystent wymienia

doświadczenia w ramach spotkań i rozmów z pracownikami i Kierownikiem Ośrodka oraz osobami z którymi ma kontakt w jednostkach, z którymi współpracuje, tj. np. szkoły, ośrodki zdrowia, policja, sąd.

3. Tworzenie oraz rozwój systemu opieki nad dzieckiem, w tym placówek wsparcia dziennego oraz praca z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych przez: zapewnienie rodzinie przeżywającej trudności wsparcia i pomocy asystenta rodziny oraz dostępu do specjalistycznego poradnictwa; organizowanie szkoleń i tworzenie warunków do działań rodzin wspierających

Zgodnie z art. 176 pkt 3 lit a) ustawy rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, zapewnia się pomoc asystenta rodziny oraz dostęp do specjalistycznego poradnictwa. W Gminie monitoruje się środowiska zagrożone uzależnieniami i wykluczeniem społecznym, motywuje do podjęcia terapii oraz zapewnia pomoc materialną oraz rzeczową rodzinom potrzebującym.

W Gminie Skarbimierz funkcjonuje Punkt Konsultacyjny, w którym udzielane są konsultacje terapeutyczne. Ze wsparcia korzystają osoby dorosłe oraz dzieci.

W ramach porozumienia międzygminnego mieszkańcy Gminy Skarbimierz korzystają z Punktu Pomocy Kryzysowej działającego w strukturach Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Brzegu. Mieszkańcy Gminy mogą skorzystać z konsultacji psychologicznych, poradnictwa prawnego oraz wsparcia psychoterapeuty uzależnień i specjalisty ds. przemocy.

Ponadto mieszkańcy Gminy Skarbimierz mają możliwość wsparcia w Centrum Rozwoju Wsparcia w Brzegu, w którym pomoc udzielana jest przez psychologa, prawnika, terapeutę uzależnień oraz doradcę zawodowego i logopedę.

Biblioteka Publiczna, a także placówki oświatowe w Gminie Skarbimierz zapewniają dzieciom i młodzieży udział w różnych formach zabawy i wypoczynku oraz organizują spędzanie czasu wolnego.

Z dokumentacji podlegającej kontroli wynika, że działania podejmowane przez pracowników Ośrodka odbywają się we współpracy m.in. z przedstawicielami placówek oświatowych, policji, sądu, służby zdrowia oraz innych instytucji działającymi na terenie i poza Gminy Skarbimierz.

Na terenie Gminy nie funkcjonują rodziny wspierające w rozumieniu art. 29 ustawy z uwagi na brak kandydatów do pełnienia tej funkcji.

W Gminie Skarbimierz nie funkcjonują placówki wsparcia dziennego.

4. Finansowanie: podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny; kosztów związanych z udzielaniem pomocy, o której mowa w art. 29 ust. 2 ustawy, ponoszonych przez rodziny wspierające

W okresie objętym kontrolą Gmina finansowała podnoszenie kwalifikacji przez asystenta rodziny określonych w art. 176 pkt 4 lit. b ustawy. Przedstawiono faktury z tytułu poniesionych kosztów szkoleń, w których uczestniczył asystent rodziny. Faktury opiewały na łączną kwotę 2.700,00 zł.

W Gminie nie funkcjonują rodziny wspierające, w związku z czym nie zachodzi konieczność pokrywania kosztów, o których mowa w art. 29 ust. 2 ustawy.

5. Współfinansowanie pobytu dziecka w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo – terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym

Z kontrolowanej dokumentacji wynika, że Gmina stosownie do art. 176 pkt 5 ustawy ponosi częściową odpłatność za dzieci przebywające w pieczy zastępczej, w wysokości 10%, 30% lub 50% wydatków w zależności od okresu pobytu dziecka w pieczy zastępczej, tj. zgodnie z zasadami finansowania określonymi w art. 191 ust. 9 i ust. 10 ustawy.

Zgodnie z przedstawionym zestawieniem księgowym kosztów ponoszonych przez Gminę, wydatki ponoszone były z tytułu przebywania 9 dzieci w rodzinnych formach pieczy zastępczej i wyniosły w okresie od 1 stycznia 2022 r. do 31 grudnia 2022 r. - 13.469,84 zł a w okresie od 1 stycznia 2023 r. do 27 września 2023 r. - 4.192,86 zł.

6. Sporządzanie sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie, w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego, o którym mowa w art. 187a ust. 1 ustawy

Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za I półrocze 2022 r. oraz za I półrocze 2023 r. zostało sporządzone przez Gminę Skarbimierz w Centralnej Aplikacji Statystycznej i przekazane Wojewodzie Opolskiemu w terminie określonym w § 3 ust. 1 rozporządzenia Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 18 czerwca 2019 r. w sprawie sprawozdań rzeczowo-finansowych z wykonania zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej (Dz. U. z 2019 r.

poz.1195)., tj. za I półrocze 2022 r. w dniu 25.07.2022 r. oraz za I półrocze 2023 r. w dniu 11.07.2023 r.

Sprawozdanie za II półrocze 2022 r. zostało sporządzone przez Gminę Skarbimierz w Centralnej Aplikacji Statystycznej i przekazane Wojewodzie Opolskiemu z przekroczeniem terminu określonego w § 3 ust. 1 rozporządzenia Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 18 czerwca 2019 r. w sprawie sprawozdań rzeczowo-finansowych z wykonania zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej (Dz. U. z 2019 r. poz.1195), tj. przekazano poprawnie w dniu 3.02.2023 r.

W sprawozdaniu za I półrocze 2023 r. uwzględniono nieprawidłowe dane dotyczące liczby rodzin korzystających z usług asystenta, tj.: wskazano 15 rodzin korzystających z usługi asystenta rodziny (narastająco od początku roku, wykazując każdą rodzinę tylko jeden raz). Z kontrolowanej dokumentacji wynikało, że z usługi asystenta korzystało w powyższym okresie 14 rodzin.

7. Prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, zamieszkałego na terenie gminy

W celu weryfikacji działań podejmowanych przez pracowników Ośrodka, o których mowa w art. 176 pkt 7 ustawy, kontroli poddano dokumentację wszystkich 4 rodzin z dziećmi wskazanymi przez Kierownika Ośrodka, zagrożonych kryzysem lub przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

Z analizy dokumentacji rodzin wynika, że rodziny te były objęte monitoringiem prowadzonym przez pracowników socjalnych z uwagi na: bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, niskie kompetencje rodzicielskie, samotne macierzyństwo, choroba psychiczna dziecka.

Informacje o monitoringu rodzin odnotowywane były adnotacjach służbowych oraz w wywiadach środowiskowych. Wizyty pracownika socjalnego w miejscu zamieszkania rodziny odbywały się w zależności od potrzeb rodziny.

W kontrolowanych aktach znajdowały się opisy działań pracownika socjalnego względem rodzin, tj. motywowanie do pozytywnych zmian w rodzinie m.in. poprzez uregulowania sytuacji zdrowotnej dziecka, poradnictwo w sprawach wychowawczych, pomoc w rozwiązywaniu bieżących problemów, sporządzaniu pism do różnych instytucji, wskazywanie rodzinie możliwości skorzystania ze świadczeń pomocy społecznej, monitorowanie sytuacji zdrowotnej oraz edukacyjnej dzieci,

proponowanie rodzinom skorzystanie ze wsparcia psychologa, psychiatry oraz współpracy z pracownikami Ośrodka.

Pracownik socjalny odwiedzał rodziny w miejscu ich zamieszkania, kontaktował się z nimi telefonicznie, ustalał ich sytuację również poprzez kontakt z innymi służbami i instytucjami współpracującymi z rodziną. Uczestniczył w spotkaniach z przedstawicielami szkół, przedszkola, sądu, policji, w celu wypracowania zasad wspólnej współpracy na rzecz wymagających wsparcia rodzin i dzieci.

Pracownik socjalny przeprowadzał wywiady środowiskowe w związku z ubieganiem się przez rodziny o przyznanie zasiłków oraz świadczeń niepieniężnych w formie pokrycia kosztów posiłków dla dzieci w szkole.

8. Wykonywanie zadań wynikających z rządowych programów z zakresu wspierania rodziny oraz rządowego programu, o którym mowa w art. 187a ust. 1 ustawy

Gmina Skarbimierz korzystała z ogłoszonego przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej „Programu asystent rodziny na rok 2022 r.” i otrzymała środki finansowe obejmujące dofinansowanie kosztów wypłaty jednorazowego dodatku do wynagrodzenia dla 1 asystenta rodziny zatrudnionego w Gminie w wysokości 3.000,00 zł. W roku 2023, do dnia kontroli Ministerstwo nie ogłosiło jeszcze konkursu.

9. Wspieranie rodziny zgodnie z zasadami określonymi w dziale II rozdziale 1 i 2 ustawy

Na terenie Gminy rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych zapewnia się wsparcie ze strony asystenta rodziny i pracowników socjalnych, którzy dokonują analizy sytuacji rodziny i środowiska rodzinnego, przyczyn kryzysu w rodzinie oraz pomagają w rozwijaniu umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziny.

Z dokumentacji poddanej kontroli wynika, że w okresie podlegającym kontroli liczba rodzin objętych wsparciem asystenta była zgodna z art. 15 ust. 4 ustawy.

Kontroli poddano dokumentację 6 rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny, oraz 4 rodzin z którymi zakończono współpracę. Z kontrolowanych akt wynikało, że okres współpracy asystenta z rodziną wynosi od 1 roku do 7 lat.

Ustalono, że przed podjęciem współpracy z asystentem rodziny, pracownik socjalny przeprowadzał z rodziną wywiad środowiskowy, co jest zgodne z art. 11

ust. 1 ustawy. W przypadku powzięcia informacji o rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, po dokonaniu analizy sytuacji rodziny pracownik socjalny przeprowadzający wywiad środowiskowy formułował wniosek do Kierownika Ośrodka o przydzielenie rodzinie asystenta oraz uzasadniał potrzebę jego przyznania rodzinie. Kierownik przydzielał asystenta rodzinie wskazanej przez pracownika socjalnego, co jest zgodne z art. 11 ust. 4 pkt 1 ustawy. Asystenta rodziny przyznawano rodzinie za jej zgodą, stosownie do art. 8 ust. 3 ustawy.

Stwierdzono, że u rodzin, którym przydzielono asystenta występowały problemy, tj.: ubóstwo, niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, bezrobocie, przemoc, problem alkoholowy, wielodzietność, potrzeba ochrony macierzyństwa.

Ustalono, że w badanym okresie nie zaistniała konieczność przydzielenia asystenta rodziny na podstawie art. 11 ust. 1a ustawy, tj. małoletniemu rodzicowi opuszczającemu młodzieżowy ośrodek wychowawczy, młodzieżowy ośrodek socjoterapii, schronisko dla nieletnich lub zakład poprawczy.

W okresie podlegającym kontroli nie zaistniała konieczność realizacji przez asystenta zadań określonych w ustawie z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (Dz. U. z 2020 r. poz. 1329 ze zm.).

Wobec 5 rodzin wylosowanych do kontroli, przydzielenie asystenta nastąpiło wskutek postanowienia sądu zobowiązującego do współpracy ma mocy art. 109 § 2 pkt 1 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2020 r. poz. 1359 ze zm.).

Asystent opracowywał i realizował plan pracy z rodziną, zgodnie z art. 15 ust. 1 pkt 1 ustawy.

W planach określony był cel główny i cele szczegółowe oraz zakres i terminy realizowanych działań zgodne z art. 15 ust. 3 ustawy. Ponadto w planach pracy asystent uwzględniał przewidywane efekty pracy z rodziną i osoby odpowiedzialne za realizację działań. W planach opisany był również monitoring podjętych działań. Plany pracy z rodziną były sporządzane we współpracy z członkami rodziny i w konsultacji z pracownikiem socjalnym. Plany były aktualizowane w zależności od zmiany sytuacji w rodzinie.

W przypadku rodziny w której dziecko przebywało w pieczy zastępczej, plan pracy z rodziną został skoordynowany z planem pomocy dziecku umieszczonego

w pieczy zastępczej oraz podpisany przez koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej co jest zgodne z art. 15 ust. 1 pkt 2 ustawy.

Asystent dostosowywał kierunek pracy z rodziną do możliwości rodziny oraz zasobów gminy, a przed sporządzeniem planu pracy z rodziną dokonywał diagnozy rodziny co miało na celu rozpoznanie problemów występujących w rodzinie, określenie mocnych i słabych stron rodziny oraz dokonanie analizy aktualnej sytuacji rodziny.

Działania podejmowane w celu realizacji planu pomocy rodzinie z opisem przebiegu wizyt oraz częstotliwość spotkań, w tym rozmów telefonicznych z rodziną, przedstawicielami instytucji wspierających rodzinę, były odnotowywane w kartach pracy z rodziną. Z dokumentacji wynikało, że asystent pracował z rodziną w miejscu zamieszkania lub miejscu wskazanym przez rodzinę, co jest zgodne z art. 14 ustawy.

Asystent sporządzał ocenę sytuacji rodziny pracy asystenta rodziny z rodziną oraz przekazywał ją Kierownikowi Ośrodka-

Okresowe oceny sytuacji rodziny w 5 przypadkach nie zostały sporządzone w terminie określonym w art. 15 ust. 1 pkt 15 ustawy.

Dokument zawierał opis aktualnej sytuacji rodziny z perspektywy członków rodziny, informacje o rodzinie zebrane od innych pracowników służb społecznych, cele do osiągnięcia wskazane przez pracowników instytucji, opis sytuacji rodziny z perspektywy asystenta rodziny, wnioski i uwagi.

Dokumentacja prowadzona przez asystenta sporządzana była adekwatnie do potrzeb i sytuacji rodzin oraz występujących w nich trudności.

Asystent wspierał i udzielał pomocy rodzinom w poprawie ich sytuacji życiowej, w rozwiązywaniu problemów socjalnych, udzielał pomocy przy sporządzaniu i przygotowywaniu pism do różnych instytucji. Wspierał rodziny w planowaniu budżetu domowego, motywował członków rodziny do podnoszenia kwalifikacji zawodowych, udzielał pomocy w poszukiwaniu, podejmowaniu i utrzymaniu pracy zarobkowej. Ponadto pomagał w rozwiązywaniu problemów wychowawczych z dziećmi, wspierał rodzinę we właściwym prowadzeniu gospodarstwa domowego. Motywował rodziny do współpracy z przedstawicielami szkół, pedagogiem, kuratorem, poradniami. Asystent zachęcał rodziny do podniesienia poziomu umiejętności opiekuńczo-wychowawczych, m.in. poprzez doradztwo w zakresie opieki i wychowania dzieci, wskazywał sposoby wspólnego spędzania czasu. Podejmował działania interwencyjne i zaradcze w sytuacji zagrożenia

bezpieczeństwa dzieci. Podejmował rozmowy wychowawcze, uświadamiał o konsekwencjach i obowiązujących normach społecznych, wskazywał rozwiązania. Ponadto monitorował wizyty rodzin u lekarzy, terapeuty, psychologa, psychiatry oraz sposób wykonywania zaleceń lekarskich, poradni.

W badanym okresie współpracę zakończono z 8 rodzinami. Powodem zakończenia współpracy w przypadku 3 rodzin wylosowanych do kontroli było zrealizowanie działań określonych w planie pracy i osiągnięcie założonych efektów pracy oraz a w przypadku 1 rodziny ustabilizowanie się sytuacji w rodzinie.

W celu objęcia rodziny, z którą zakończono współpracę, monitoringiem, o którym mowa w art. 15 ust. 1 pkt 16 ustawy, asystent podejmował czynności związane z monitoringiem. W aktach rodziny znajdują się notatki służbowe asystenta wskazujące na kontakty z rodziną i wizyty w środowisku. Po zakończeniu współpracy z rodziną asystent sporządzał ocenę końcową pracy z rodziną.

Zgodnie z art. 15 ust. 1 pkt. 17 ustawy, asystent sporządzał na wniosek sądu opinie o rodzinie i jej członkach. Stosownie do art. 15 ust. 1 pkt 18 ustawy, asystent rodziny współpracował z szkołami oraz innymi podmiotami i osobami specjalizującymi się w działaniach na rzecz dziecka i rodziny, m.in. policją, pracownikami służby zdrowia, kuratorem, psychologiem, pedagogiem, pracownikiem socjalnym, pracownikami powiatowego centrum pomocy rodzinie, przedszkolem, szkołą.

W przypadku rodzin objętych procedurą „Niebieskiej Karty” asystent rodziny stosownie do treści art. 15 ust. pkt 19 ustawy współpracował z uczestnikami grupy roboczej utworzonej w ramach procedury „Niebieskiej Karty”.

VII. Zakres, przyczyny i skutki stwierdzonych uchybień lub nieprawidłowości oraz wskazanie osób odpowiedzialnych za ich powstanie.

W trakcie kontroli stwierdzono następujące **nieprawidłowości**:

- 1) nie uwzględniono w Statucie wykonywania przez jednostkę zadań własnych gminy i zadań zleconych gminie wynikających z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, co stanowi naruszenie art. 11 ust. 2 ustawy o finansach publicznych,
- 2) sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez Gminę z zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za II półrocze 2022 r. zostało sporządzone przez Gminę w Centralnej Aplikacji Statystycznej i przekazane Wojewodzie Opolskiemu z przekroczeniem terminu określonego

w § 3 ust. 1 rozporządzenia Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 18 czerwca 2019 r. w sprawie sprawozdań rzeczowo-finansowych z wykonania zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.

W sprawozdaniu za I półrocze 2023 r. uwzględniono nieprawidłowe dane dotyczące liczby rodzin korzystających z usług asystenta,

- 3) nie opracowano i nie realizowano 3-letniego gminny programu wspierania rodziny w okresie 2020-2022 r, co jest niezgodne z art. 176 ust. 1 ustawy,
- 4) dokonywano ocen okresowej oceny sytuacji rodziny rzadziej niż co pół roku, co jest niezgodne z art. 15 pkt 15 ustawy.

Przyczyną stwierdzonych nieprawidłowości była niewystarczająca znajomość prawa oraz niewystarczający nadzór kierownictwa nad realizowanymi zadaniami.

Brak zapisu w Statucie Ośrodka o realizowaniu przez jednostkę zadań własnych gminy i zadań zleconych gminie wynikających z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej stanowi naruszenie art. 11 ust. 2 ustawy o finansach publicznych oraz uniemożliwia klientom zapoznanie się z zadaniami jakie są realizowane przez Ośrodek.

Nieopracowanie, a tym samym nierealizowanie 3 - letniego gminnego programu wspierania rodziny skutkuje brakiem rozpoznania potrzeb środowiska lokalnego, a w konsekwencji brakiem zaplanowania adekwatnych, systemowych działań wynikających z diagnozy potrzeb rodzin zamieszkujących gminę.

Przekazanie sprawozdania z błędnymi informacjami oraz po terminie może skutkować brakiem możliwości rzetelnego rozeznania sytuacji gminy przez Wojewodę i Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej w zakresie wykonania zadań z obszaru wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz planowania działań zmierzających do wspierania rodzin.

Dokonywanie oceny okresowej sytuacji rodziny rzadziej niż przewidują przepisy ustawy może skutkować niezgodną ze stanem faktycznym oceną sytuacji rodziny, co w konsekwencji może prowadzić do podejmowania nieadekwatnych działań w stosunku do rzeczywistych potrzeb i deficytów rodziny.

Za powstałe nieprawidłowości odpowiedzialność ponoszą:

- 1) Rada Gminy w zakresie: braku określenia zadań w treści Statutu Ośrodka, z którego nie wynika, że Ośrodek realizuje zadania gminy (własne i zlecone) wynikające z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz nie uchwalenia gminnego programu wspierania rodziny,

- 2) Kierownik Ośrodka w zakresie przekazania sprawozdania z błędnymi danymi oraz po terminie, dokonywania okresowej oceny sytuacji rodziny z przekroczeniem ustawowego terminu, braku nadzoru nad realizacją zadań przez pracowników Ośrodka.

VIII. Uwagi i wnioski

W wyniku kontroli stwierdzono, że:

- 1) Ośrodek działa na podstawie Statutu Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Skarbmierzu, w którym nie uwzględniono wykonywania przez jednostkę zadań własnych gminy i zadań zleconych gminie wynikających z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, co stanowi naruszenie art. 11 ust. 2 ustawy o finansach publicznych,
- 2) szczegółowe zasady pracy oraz strukturę Ośrodka określa Regulamin Organizacyjny Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Skarbmierzu,
- 3) Wójt Gminy Skarbmierz wyznaczył Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Skarbmierzu do realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny,
- 4) Wójt Gminy Skarbmierz upoważnił Kierownika Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Skarbmierzu do prowadzenia postępowań w sprawach z zakresu wspierania rodziny oraz wydawania w tych sprawach decyzji,
- 5) w Gminie nie opracowano i nie realizowano 3-letniego gminnego programu wspierania rodziny na lata 2020-2022 wymaganego art. 176 pkt 1 ustawy,
- 6) Gmina przekazała sprawozdanie z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny za II półrocze 2022 r. za pomocą Centralnej Aplikacji Statystycznej, z przekroczeniem terminu o którym mowa w § 3 ust. 1 rozporządzenia Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 18 czerwca 2019 r. w sprawie sprawozdań rzeczowo-finansowych z wykonania zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej. Sprawozdanie za I półrocze 2023 r. zawierało nieprawidłowe dane dotyczące liczby rodzin korzystających z usług asystenta rodziny,
- 7) asystent rodziny posiadał uprawnienia do wykonywania zawodu asystenta rodziny zgodnie z art. 12 ust. 1 pkt 1 lit b ustawy,
- 8) asystent jest zatrudniony w systemie zadaniowego czasu pracy, co jest zgodne z art. 17 ust. 2 ustawy,
- 9) asystent rodziny nie prowadzi postępowań z zakresu świadczeń realizowanych przez gminę zgodnie z art. 17 ust. 4 ustawy,

- 10) Gmina finansowała podnoszenie kwalifikacji przez asystenta rodziny, zgodnie z art. 176 pkt 4 ustawy,
- 11) asystent rodziny ma możliwość korzystania z poradnictwa, stosownie do art. 16 ust. 2 ustawy,
- 12) w Gminie nie funkcjonują placówki wsparcia dziennego ani rodziny wspierające, rodzinom przeżywającym trudności stwarza się możliwość dostępu do specjalistycznego poradnictwa na terenie Gminy jak i poza nią,
- 13) Gmina ponosi częściową odpłatność za dzieci przebywające w pieczy zastępczej stosownie do art. 176 pkt 5 ustawy, zgodnie z zasadami finansowania określonymi w art. 191 ust. 9 i ust. 10 ustawy,
- 14) Ośrodek prowadzi monitoring sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczej zamieszkałego na terenie Gminy,
- 15) Gmina w 2022 r. korzystała z ogłoszonego przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej „Programu asystent rodziny na rok 2022 r.”,
- 16) Ośrodek zapewnia rodzinom wsparcie i pomoc pracownika socjalnego, asystenta rodziny oraz dostęp do specjalistycznego poradnictwa,
- 17) Kierownik Ośrodka przydzielał asystenta rodzinie wskazanej przez pracownika socjalnego, zgodnie z art. 11 ust. 4 pkt 1 ustawy,
- 18) plany pracy były opracowane we współpracy z członkami rodziny i w konsultacji z pracownikiem socjalnym zgodnie z art. 15 ust. 1 pkt 2 ustawy,
- 19) w planach określone zostały działania mające na celu przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, plany zawierały terminy ich realizacji i przewidywane efekty, co jest zgodne z art. 15 ust. 3 ustawy,
- 20) okresowe oceny sytuacji rodziny w 5 przypadkach były sporządzane z przekroczeniem terminu określonego w art. 15 ust. 1 pkt 15 ustawy,
- 21) asystent rodziny monitorował funkcjonowanie rodziny po zakończeniu współpracy z nią zgodnie z art. 15 ust. pkt 16 ustawy.

IX. Zalecenia pokontrolne

Z uwagi na stwierdzone nieprawidłowości, stosownie do art. 197d ust. 1 ustawy

zalecam:

- 1) podjęcie działań w celu dostosowania Statutu Ośrodka do wymogów określonych w art. 11 ust. 2 ustawy o finansach publicznych,
- 2) opracowywanie i realizację 3 - letniego gminnego programu wspierania rodziny stosownie do art. 176 ust. 1 ustawy,

- 3) rzetelne sporządzanie sprawozdań rzeczowo-finansowych z wykonywania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz ich przekazywanie w terminie określonym w § ust. 1 rozporządzenia Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 18 lutego 2016 r. w sprawie sprawozdań rzeczowo finansowych z wykonywania zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej,
- 4) dokonywanie okresowej oceny sytuacji rodziny nie rzadziej, niż co pół roku, zgodnie z art. 15 ust. 1 pkt 15 ustawy.

Pouczenie

Stosownie do § 14 ust. 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 21 sierpnia 2015 r. w sprawie przeprowadzania kontroli przez wojewodę oraz wzoru legitymacji uprawniającej do przeprowadzania kontroli, zastrzeżenia do wystąpienia pokontrolnego, w tym: wystąpienia niezawierającego zaleceń pokontrolnych, składa się na zasadach określonych w art. 197 d ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w myśl którego kontrolowana jednostka może, w terminie 7 dni od dnia otrzymania zaleceń pokontrolnych, zgłosić do nich zastrzeżenia. Umotywowane zastrzeżenia zgłasza się na piśmie do Wojewody Opolskiego.

Ponadto na podstawie art. 186 ust. 1 pkt 3a ustawy, proszę o przesłanie informacji o sposobie realizacji zaleceń pokontrolnych w terminie 30 dni od daty otrzymania wystąpienia pokontrolnego do Wydziału Zdrowia i Polityki Społecznej Opolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Opolu.

Kto nie realizuje zaleceń pokontrolnych, o których mowa w art. 197d ust. 1, podlega karze pieniężnej w wysokości od 1000 do 15 000 zł.

Z up. Wojewody Opolskiego

Beata Jabłońska

Zastępca Dyrektora

Wydział Zdrowia i Polityki Społecznej

Inspektor Wojewódzki

Joanna Antosz

Inspektor Wojewódzki

Daria Grabowska

Do wiadomości:

Kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Skarbmierzu
ul. Parkowa 12/21, 49-318 Skarbmierz